లోక జ్ఞాన బోధిని ([illegible]

1575
10,340

వేదాంత గ్రంథములు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

లోకజ్ఞానబోధిని.

(స్త్రీపురుషోపయోగము.)

ఇది

పి.ఆర్.ఎస్. హైస్కూలు తెలుగుపండితుడగు

దూహా లక్ష్మీనరసయ్యశాస్త్రి

విరచితము.

విశాఖపట్టణము

విజయరామచంద్ర ముద్రాలయమున

ముద్రితము.

PRINTED AT THE V. R. C. PRESS, VIZAG.

1918.

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః

లోకజ్ఞానబోధిని.

శ్రీహయగ్రీవమూర్తి హృచ్ఛమనిల్పి। తత్కృపాదృష్టిచేత విద్యార్థిజనము। సదుచు పదవదుల్ నుడివితిఁ గదఁగి వినుఁడి। యార్యులార? నాతప్పు లాదరించి॥ 1॥

పితృమాతృభక్తి.

క॥ తలిదండ్రులయెడ భక్తిం। గలిగి ప్రవర్తింపవలయుఁ గనిపెంచిన బా। ములెక్కఁగ దేవుఁడు మఱొకఁడు। కలఁడనఁగా రాదు పుత్రకశ్రేష్ఠుఁడిలన్॥ 2॥

క॥ అనయముఁ దదర్చవలదీ। వెనలం గై కొంచునెపుడు వృద్ధింబొందం। జనుసద్గుణసంపత్తిం। దనయుల్ వెలుగంగ మేలు తలిదండ్రులచేన్॥ 3॥

గీ॥ వృద్ధులఁ దలిదండ్రులఁ దనబిడ్డలవలెఁ। జాలుగఁ బరామరికనొందఁ నంచరింపు। గన్పడని దేవుఁడు ప్రసన్నకలనమెచ్చి। బోవసుఖయింత్రు కామములు బుధులు వాగద॥ 4॥

పుత్రవాత్సల్యము.

క॥ పదకుఁబోయిన నిసుపైఁ। భీకపిశాచంబు పో

పెట్టినా వంగను। గూడదని మెప్పుదు మంచము। వీడ
క చరియించుఁ దల్లి వెతఁదాఁ గనుచుక్ 5।

ఆ॥ గీ॥ నోరుకట్టుకొన్నను దూరంబుఁ బోఁబోదు। బి
డ్డ, కావుమన్న వినుచుఁ గాసక। యూరడించుఁ దల్లి
యూయెల నూపుచు। జోలపాటఁ బాడు జోయటంచు॥6॥

గీ॥ పడకఁ గాల్సేతులేక నాబాలుపైని। బడునొయ
నుభీతిఁ గన్నారఁ బండుకొనదు। పదనివస్త్రులు వినఁబోదు
కాలుఁడేమి। జబ్బువడునొకొయని తల్లి దంతుచుండు॥7॥

గీ॥ కంట గడియనేప్రుఁ గానక యుండిన। మంభదో
గుసటులు మలయుచుండు। నాటపాటలరసి యానందప
డుఁదల్లి। యెంతకష్టమున్న నెఱుకపడక॥ 8॥

స్త్రీశిక్షానము.

చ॥ పెనిమిటి యెట్టివాఁడయినఁ బేదగనెంచక వా
నితోడ నే। మనుటయె గౌరవంబు మడిమాన్యములున్న
ను లేకపోయినన్। గానఁగఁ జీర్తిలక్ష్మి కొనగోటికి సా
టియె భాగ్యభోగముల్। కనివినియుండ లేదె మునుఁగాంత
లు చంద్రమతీసతికథన్॥ 9॥

ఆ॥ గీ॥ పుట్టినింటివారి పట్టునఁగలబల్మి। నత్తవారి
యిల్లు నడుగునంటఁ। జొచ్చుకదగదు దాన దోసంబు
ఘటియించు। నాఁడుదదియెఱుంగ నందుఁగీర్తి॥ 10॥

చ॥ సిరిగల యిల్లుగల్గినను జిన్నెల వన్నెలఁ జూపుఁ
జావులన్। గిరుకుగిరుక [illegible] కిచి కేరుచు నవ్వుచు

నోర్వఁ ద్రిప్పుచున్। మురిపెపుఁగైతఁ చెంగు సోకమూ
లముఁ దోఁయియుచుఁ దమ్మినుమ్ము చున్। గిరగిర బాటలంది
రుగఁ గీర్తియె స్త్రీకిఁ గొంతయాఁజపీ॥ 11॥

తే॥ గీ॥ చెట్టఁబట్టిన పెనిమిటి చెడ్డతికముఁ। జాట
నింటింటఁ దిరుగుచు నోటరాని। బొల్లిమాటలుఁ జెప్పు
చు గోరుగోరు। మనుచు నేడువఁ గూడదే వనితకైన॥

క॥ పలుఁగప్పుల జేరాపెడు। వలువలఁగలపములఁ ద
ఘులపాములఁ గాలం। దెల చప్పుళ్లం గైపై। మెలఁగఁదగ
దుసుమ్మ స్త్రీకి మెలఁగుటలందున్॥ 13॥

తే॥ గీ॥ ఒక్కవేళను మునువెన్క నొక్కచూచుఁ।
జాపు సాధులకైనను జారవెట్టు। మానమదియేమి మా
మూలుగానచూడ। రాదె కాంతలు మోవంబు రామదాన॥

ఆ॥ గీ॥ పిడకాపురంబుఁ బెద్దగాఁ జేసిన। యదియె
భార్యచూడు మంతదింటి। చేసి బ్రదుకఁ దెరవుఁ జేటమూ
లఁ దెచ్చు। నదియె మగనిపాలి కొనుమిత్త॥ 15॥

క॥ పెనిమిటిని మొక్కుఁ జేయు। వ్వానికిన్ మొ
క్కంగ నెప్తె వలవదు కూర్పుం। డినచో నల్వురు హిత
ఘా। మాముల గడువఁబలెఁ బొద్దు చానలు చెలియున్॥ 16॥

తే॥ గీ॥ అత్తమామల సేవలయందు బుద్ధి। నిలు ఫు
మరదండ్రితోఁ దమ్మ బలిమి మెలఁగు। మరదులం దమ్మ
లంగోలె నరయునపుడుఁ। గీర్తిగల యాఁడుదాని వ్రివ
ర్తనంబు॥ 17॥

రించి పొదిగడపలలో। గుఱుచుండి పనికిమాలుఁగ। బు
రులం జెప్పంగ రాదు బోటులకెందున్॥ 28॥

క॥ పెనిమిటికి మున్ను నన్నం। బునుఁదాఁగుదువంగ
రాదు పుట్టిన నిసులం। గనిపెట్టి పోదిరింపక। తనసౌఖ్య
మె చూచికొనుటఁ దప్పగుఁ జెలికిన్॥ 29॥

క॥ పెనిమిటి కను బెదిరింపు। ఘను లోనైన సంచరిం
ప గుణవతియుంచుం। జనములు వొగడరె యటపైఁ।
దనమాటయె వన్నె కెక్కుఁ దరుణులకెందున్॥ 30॥

ఆ॥ గీ॥ కోపమూపలేక పాపపుఁబల్కులు। ములు
లట్లఁ బల్కనట్టిఁ గొనిన। దానఁగీర్తిఁ బొందనౌ ను
భయాన్వయం। బులుఁబొలంతులకిదె బుద్ధికంటె॥ 31॥

క॥ సిరిగలవారల యుండ్లం। దిరుగంజసరాదు దానఁ
దెచ్చున్ జెలిమిన్। సఖిసములఁ గూడి బ్రిదుకుటె। దొ
రకొనిమొఱసుమ్ము కీర్తిలొయ్యాలికెందున్॥ 32॥

క॥ తనకున్నంత నె సంతస। మును బొందఁగవలయుఁ
గాని పొందెదు జెలిమిన్। జనదేవ్యానితోనుదువఁగఁ। గ
నికరపడకందు వలనఁ గాంతకునగ్గ॥ 33॥

తే॥ గీ॥ రానికోర్కెలఁ గోరంగమానవలయుఁ। దా
నుదెచ్చుకొన్నది యెంతొదాపువడదు। పట్టుకొన్నను
రాదు పో పెట్టుకొనని। దట్టిమనికేల చింతింప వలుల
కును॥ 34॥

తే॥ గీ॥ ఉత్తమాపుల మరదులయందుఁ బుట్టి। న

ట్టిఁ గోపాన బిడ్డలఁ బట్టికొట్టి। దుబ్బుదెబ్బుచుఁ బాత్రలఁ
దొట్టియొత్తి। తంగుతంగని దాటరాదంగనలకు॥ 35॥

ఉ॥ ఇంటికి లక్ష్మి యాఁడుది ధరింపఁగ సొమ్ములు లేక
పోయినన్ । బంటుల తల్లియే యవంగఁ బచ్చని పస్పు
కుంకుమంబు నొ। ప్పుంటయె వేలకున్విలువ యుత్తమ సొ
మ్ములుగాని వచ్చునే। వెంటను బెట్టుకొన్నదిదె పెంపు
గనుండఁగఁ గోరనాఁ జెలుల్॥ 36॥

క॥ తనపిల్లలు తనపెనిమిటి। తనదగ్గిరివారలెల్లఁ
దార్కాణముగాఁ। దనకంటిమొదుటనుండఁగ। ధనమే
మిటికింక స్త్రీకి ధన్యతఁ గాంచున్॥ 37॥

ఆ॥ గీ॥ చంటివాండ్రతోను జగడమాడఁగరాదు। తిం
గుతంగని నడువంగరాదు। వెంటనెవ్వరుండ కొంటిగా
బోరాదు। తంతులేయసాగరాదు చెలికి॥ 38॥

తే॥ గీ॥ మంచిదైనఁ జెడ్డదైన మగఁడు పెండ్లి।
మేకముంగాకయుండిన నెండకెగ్గు। నీడకెనపోతులాగిన
జాడయెయగు। బ్రదుకటులఁ గాక బ్రదుకుటే బ్రదుకు
స్త్రీకి॥ 39॥

క॥ గడియించు మగనిఁ జూచిన। నడుగడుగునకున్న
మన్ను లార్జింపకయుం। డెడువానిఁ గన్న మెటికెలు। విడు
వంగాఁ దగదుసుమ్ము పెంఁడులకెందున్॥ 40॥

తే॥ గీ॥ అత్తవారింటఁ దానొందునట్టి బాధ। తెవ్వ
యున్నను బుట్టింటికెఱుక చేసి। నేని [illegible]

యానసుమ్మ । తన వదిన మరదంఢ్రిలోఁ దగదు
స్త్రీకి॥ 41॥

తే॥ పసపుఁగుంకుమ విడ నశుభంబు సుమ్ము। నుదు
రునిండుగ బొట్టుంపఁ గుదురుసుమ్ము। చేతినిండ గాఁజులు
నింపఁ బ్రీతిసుమ్ము। వీనివిడువ నమంగళమేను స్త్రీకి॥ 42॥

చ॥ పెనిమిటి రాత్రిఁగట్టుకొని వీడినబట్టను లాతివా
రిచే। తను దడిపింపరా దొరులు దగ్గరనుండఁగఁ దాను భ
ర్త చెం। తను నిలువంగరాదు పరుతల్పమునం బవళింప
రాదు త। న్మ్మ సమలరాదు పైసిఁ బ్రియుఁబేరిమ మర
ల్పఁగరాదు కాంతకున్॥ 43॥

ఆ॥ గీ॥ దంతశుద్ధియైన తరువాతనుదుటను। గుంకు
మంపుఁబొట్టుఁ గొవలిదిద్ది। యున్నకొలఁదిఁ జలిది నన్న
గా భుజియించి। యింటిపనులదీర్ప నింతికగును॥ 44॥

ఆ॥ గీ॥ అత్త మామలవయి నాడుబిడ్డలైని। పొంత
నిల్లు జారబుచ్చి తుదకు। గింతియున్నమైనఁ గానకచేసె
డి। చెడుగుణాలు తగదు పొలఁతుకలకు॥ 45॥

తే॥ గీ॥ వయిరిగుణకులోనయి భర్తపేరు। వట్టినను
గట్టి గొంతెత్తి తిట్టఁబూవి। పుట్టినింటనికాలంబు బుచ్చఁ
జూచు। నట్టి చెడుగుణములుగూడ దంగనలకు॥ 46॥

గీ॥ ఎదిగివచ్చిన కిమ్మట నేయరణ్యమైన నేదేశమైన
వ పోజాన పదమున్నైన। భర్త చోటికిఁ బోయి యే బ్రదుకు
బ్రదుకు స్వర్గపదవియె యానుస్త్రీ జాతికెల్ల॥ 47॥

గీ॥ పెనిమిటికి నన్నముం బెట్టి పేదతీక పు। సంగతు లుమాటలాడక సరసపంప। దుక్తి మెప్పింప దినుదాను నోపిక మెయి। వెనుక భుక్త శేషముదిన వనితకగును 48॥

క॥ పెనిమిటి దూరముగా నుం। డిన ముస్తాబులు త గదు విడెముకూడదు వ। చ్చిన పై సజ్జగనుండక। కనుల కనూయతగనుండగ తగదుస్త్రీకిన్॥ 49॥

క॥ అక్కడిదిక్కడ నిక్కడి। దక్కడఁజెప్పంగగూడ దాలుమొగుళ్లం। బొక్కలు చిక్కనమాటలఁ। దక్కక మొదబాపు సేయఁ దగదబలలకున్॥ 50॥

గీ॥ కలిమిలేము లెంచక మె మెల్లకోడం డ్ర। నొక్క రీతిఁజూడ నెక్కనైన। భ్యాగివచ్చు గోడుకు లాఁంద మొందెను। ర్ట్సుగుణమబ్బ నగును స్త్రీకి॥ 51॥

గీ। పంక్తి యొక్కనయందునే పక్షపాత। బుద్ధి లేకుండ వలెననమ్మఁద్ధిలోఁడఁ। గోడుకులంబోలెఁ గోడం డ్రకును స మస్త। కష్టసుఖములగని పెట్టఁ గాంతకగును॥ 52॥

క॥ ఒకపని చెప్పిన మరి యొం। క్కొకపనిఁ జేయంగఁగూడదు అడంగును దా। నికిఁ గోపించెవర్తలు। వికటము లాడెదవు తగదు వెలదులకిపో॥ 53॥

గీ॥ పతికి తాడికి మెదిరి బ్రదికిన బ్రదుకెల్ల। పనికి రాదు పాపముయినపనిఁ। జేయఁగానుడివిఁ జేయుద వ్వండదు। ధర్మశాస్త్రములఁగఁ దగును స్త్రీకి॥ 54॥

తే॥ కొప్పువిప్పుకొని నడువఁ దప్పుసుమ్ము। ఒరుల
గవడగఁ బయ్యెద పరదఁదప్పు। నాల్క (?) కి బాగుగఁ
జూచి నవ్వఁదప్పు। నడకఁ దిరిగిచూచినఁదప్పు పడతుక
లకు॥ 55॥

క॥ కొనగోటి నీళ్లఁజల్లం। జనదు రహస్యంబుగా న
నత్యుఁ ఫున డతల్। గనపరువరాదు వకవకః। మనినవ్వఁగ
రాదు చెలులకావంతైనన్। 56॥

సీ॥ బొట్టుఁజెరిపి గాజుపూసలు తెగద్రెంచి। మగని
మీఁదఁగోప మగువడంగి। ముఖకిగిఁ (?) కట్టి మఃరమురఁ
జూచుచు। నుండరాదుచెలియ యుచ్ఛమగును॥ 57॥

పురుషజ్ఞానము.

తే॥ గీ॥ తల్లిదండ్రులకంగాక తమ్ములకును। దోడి
బంధులకంగాక దొరికెకోరి। మంచిపెండ్లామటంచు
నుమఱిగి యత్త। వారియిల్ సేరఁగారాదు పూరుషునకు॥

ఆ॥ గీ॥ రెండుమూడుదినము లుండఁగావచ్చును। అ
త్తవారియింట సంతసంబు। ఎక్కదినములున్న నడుగరా
వరునకు। ప్రొయ్యికట్టుగట్టఁబోలునందు॥ 59॥

క॥ కనిపెంచిన తలిదండ్రుల। మనమునునొప్పించి
యాలిమాటలువిని గొం। తునులినుపొట్టకు నన్నం। బు
ను బెట్టకయుండ దప్పు పురుషులకెందున్॥ 60॥

మ॥ కనుగష్టంబును బొంచుకష్టమును రాకరే పోక

లుంజూపు ళా। ర్యనుగన్నంతనె మర్యాగాఁచగిను వృథా
వ్యంబులోనున్న త। ల్లినిఁ దండ్రిం గని పెట్టి లోపములు
బూర్తిం జేసి కాపాడుచే। ఘనమా సోదరులెల్లఁగూడిమ
నుటే కార్యంబు బుంప్రాఁలికిన్॥ 61॥

ఉ॥ ప్రేమముఁదప్పకుండనె జరింపఁగవచ్చును భా
ర్యలోడనా। ప్రేమము పైకివెల్వడని రీతులెఱింగియుఁ
గానిపోని పో। రాములదుఃఖపెట్టక భయంబునఁ బెద్దల
చో మెలంగి తా। బాములనొందకుండఁదగుఁ బ్రాభవలీ
లలఁబూరుపాలికిన్॥ 62।

ఆ॥సీ॥ కూలిఁజేసిబ్రైన నాలిఁజేసియునైనఁ। బెంచు
కొనుటమేలు పెంక్లమునకు। వృట్టినింటవిడువఁ బోలద
పాప్రిష్ఠత। వెలికిఁదెచ్చుఁ బూరుషులకునిజము॥ 63॥

క॥ చెరుపనిఁజేసిన చెలియున్। విడువంగారాదువిడు
వ వికటించుఁజుమా। తొడివడకతగిందవిధముల। నడపుట
యేమేలు పురుషునకు నిశ్చలతన్॥ 64॥

క॥ తనయాలిఁ దపకఁదానే। కొనియాడుచు నుండ
రాదు కొడుకులువినుచుం। డను దిట్టరాదు పోరుగుల।
పనిపాటలఁజేయఁ బంపవలదు వరునకున్॥ 65॥

క॥ గడిగడికిఁ బెండ్లమగువడు। వదువున వర్తింపరా
దు పైవారలు వెం। బడినుండఁగూడ దాస్యపు। నుడువు
లునుడువంగఁ బురుషునోటికిఁజేటా॥ 66॥

తే॥ గీ॥ అక్కసెల్లెండ్రబ్రదుకు లన్యాయమైన। నాలి మాటలవిని వారినాదరింప। కండరా దుసురసురందురో చ్చ వగునుగాన। బురుషుండు గనిపెట్ట గడగవలయు॥

తే॥ గీ॥ పెత్తనము భార్యపైనిల్పి పెట్టుపోత। లందు జరుగు సరళముల సరయుచుండి। ముందు తలిదండ్రుల సుఖంబుఁ బొందుపరచు। చుండన్యాయంబు పురుషున కు న్నతంబు॥ 68॥

ఆ॥ గీ॥ తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు దొరకరు। బంధు గులును భార్య లెందునైన। దంపు దొరుకదు రస్నత ముగాను పురుషుండు। తద్విధంబెఱుంగ దగును తగును॥

తే॥ గీ॥ తానుబుట్టిన మిగతరక్తంబులోను। బుట్టియు న్నవారలతోడి పొత్తువిడిచి। నాలివంకవారలఁగూడి యవశవర। నడతనడ గాదు పురుషునకు నిజంబు॥ 70॥

తే॥ గీ॥ కన్నయదికన్నసుఖమున్న గొన్నయది మాకొ క్కరికె యవ్విధమునఁ జేయుటదగనిని। యొకరిగి యిరు వాళ్ల నాశంతి నేనడిపెడి। తెరవుఁగనిపెట్టు పురుషుండు పురుషుఁడుద్వి॥ 71॥

తే॥ గీ॥ కలిమిగలిగిన పేదరికంబు మరచి। బ్రదికిచెడ్డ వారలను ధిరస్కరింప। రాదు మానమర్యాద లేర్పడియె యుండు। పోవ నెప్పటికైనను పూరుషులకు॥ 72॥

తే॥ గీ॥ ఎంతదళవచ్చిన నడంగి యేమఱుంగ। నెన్నిక

కురాపు మునుమున్న జన్నకష్ట। దశలవిమెరింగి వర్తిం
చు దారిఁగన్న। వారికార్యులు మన్నింత్రుపూరుషులకు॥

క॥ నిందింపక కుందింపక। చెందినయనికారబుద్ధిఁ జె
ఉపమున రిఁబో। యందము పురుషునకెందున్। బొందదు
పరుసంబులుండి పోదేదైనన్॥ 74॥

ఆ॥గీ॥ అపునదపులేమి నందఉసుూక్కొన్న। సుమ
ము సభిలషింపఁ జూడఁగునె। యింటిపుష్ప మెంతో యిం
పుగానుండెను। దేల పురుషునకుఁ గెలియగును॥ 75॥

గీ॥ చదువరులపట్లఁ గ్రమ్మి నన్నగిల్లు। స్త్రీసుమం
బులమెడలఁ బుష్పించుసీవి। నహహ చేయియు స్త్రీయు
ను నజ్ఞమగుల। జాతిగుణమది తగదు పుంస్త్రాళికెల్ల॥76

తే॥గీ॥ మాపురిరవాటులనె బలుసూటిఁజూపి। కల
యపీడలంనోర్వ్య కలసలఁబురి। కొలిపికలుకులనెనయం
గఁ గోరుచుండె। లార్యమాషితములు పూరుషాళికెపుడు॥

ఆ॥గీ॥ సిరినిమురతుకొడలు చిన్నపెద్దలుతమ। య
త్నులకునగువడరన్నివిద్దె। లందుఁదామె పోడలయి యుం
దురే తెల్వి। లెనినటనలేల మానవులకు॥ 78॥

తే॥గీ॥ కూరిరబుద్ధినివానరించుఁ గూడనివను। లనేకు
టించును కోపంబు లణఁగియుండ। బుద్ధిఁబుట్టింపదాల
క్ష్మి పొందికమెయిఁ। దిరుగుపురుషుండె పురుషుండు ధర
ణినిజము॥ 79॥

క॥ ఇల్లాలిఁ జెట్టవట్టక। యుల్లరలం బెట్టకూడ దన్యాంగనలన్। దల్లులఁ బోలెం దలవన్। జెల్లుం బురుషునకు సత్యశీలత మెరయన్॥ 80॥

చ॥ పలువురుగూడుచుండ నొకపండునుగాయయునైన నొంటిగా। వలదుభుజింపనాప్తులకు వాసనము పెట్టగరాదు నీచులం। గలసి మెలంగరాదు నిజకాంతల నన్యులఁ గూర్చరాదు పే। దలుదినుకూటిమన్గలుపఁ దప్పుసుమీ పురుషాళి కెప్పుడున్॥ 81॥

ఉ॥ కొట్టఁగరాదు పొట్టవయిఁ గూటికిఁ ద్రిమ్మరువట్టి పేదనే। గుట్టును నాలితోఁ దెలుపఁ గూడదు పెత్తనమీయరాదు పో। ముట్టఁగరాదు ముట్టులఁ బ్రభు ప్రియనన్నలభార్యలన్ దయం। బట్టిచరింపనౌను యజమానుని చోటను బూరుషాళికిన్॥ 82॥

చ॥ ప్రథగలపూర్ణవిగ్రహము పండితనంబు కొలంబు దర్పమో। విభవముఁ జూపు లాఘవమునను వెల్వడు జంకున మాటలాడకే। ప్రభుతన మొల్లఁ జూపుచును వచ్చిన యర్థుల కేమి యీయకే। ప్రభుత మెలంగ గౌరవము పాడి పసందగు పూరుషాళికిన్॥ 83॥

చ॥ ఒకనికిఁ జెట్టి యింకొకని కున్నది లేదని కొట్టిపుచ్చునీ। వికసగు నైపసిద్ధి గుణవృద్ధులఁ బెద్దల బుద్ధిఁ బోక చే। రికఁ గలతుంటరుల్ దెలుపు రీతులఁ జేసెడు సాధుహిం

స దాం। బికుల సుఖంబుఁ జెల్లునటె పెద్దలుమెత్తురె పూ
రుషాళికిన్॥ 84॥

ఉ॥ పుక్కటఁ దిమ్మి పాదముల బూటులు నూటులు
కోట్లు పంట్లముల్। నిక్కులు టక్కు టెక్కులు జనింప
ధరించి టకాటకస్థ్వదం। జెక్కిన నెన్నడల్ గొలిపె యిట్ట
టునూగుచు నోళ్ళు రొంచకే। దిక్కులఁజూచుచుం బొగ
రి ద్రిమ్మరఁగూడదు పూరుషాళికిన్॥ 85॥

తే॥ గీ॥ పరసభోజ్యాన్నముల్ ధూర్తజనులకిత్తు। రా
దరింతురు సాధులఁ జేదగంచి। సందునూర్త లక్షణమె ము
ఖ్యంబుమంచి। బ్రదుకునకనరాదు పురుషవర్యుఁడెపుడు॥

ఆ॥గీ। సాధుబాధకంబు సజ్జనద్వేష్యంబు। గురుని
రావనింద కుజనమైత్రి। గోవధంబుపక్షిపశులనాశనంబును।
నరకమిచ్చు బురుషునకునిజంబు॥ 87॥

ఆ॥గీ॥ ఇంటిముందకొక్క యీతరేకులచాప। వీధి
ముందకొక్క దూదిమపు। తిట్టుకొట్టుదానిఁదినఁదిండిఁ
బెట్టక। తోడలుబాముదీని నడఁగినరుఁడు॥ 88॥

ఆ॥గీ॥ ఉండముండమరగ మండచేతికివచ్చుఁ। గుండ
మరగనాలి గుసుగుసనడదు। తాఁగుడభ్యసింప రాజ్యాల
క్ష్మితొలంగు। గూపుమారు నేపురుషునకైన॥ 89॥

ఆ॥గీ॥ ఆలినాదరింప కందందవోరికిన। విత్తముంచు
కున్న తొత్తుకిచ్చి। చచ్చుముందునాలి చక్కటఁజేరిన।
నేమికష్టు పురుషుఁడెరుగనగును॥ 90॥

వం॥ పా॥ గీ॥ అలికించిన సాన్నెయా హక్కు తనకు।
వేశ్యకీకిదిరాదుపో వెలఁబట్టి। నోరఁజే పుఁలుజూపిఁ
బోరుఁగొన్న। దానికెతిగిమె నాలి నాదరముసూపి। నడ
చుటయెమేలు పూరుషునకు నిజంబు। 91॥

ఉ॥ మృత్యువువెంటనంటిమె చరించును చేసినమేలు
గీళ్లదా। గ్గ్యము సూపరావాపు కంటికగోచర మవ్వ
య్యెఁ న్నై। నిత్యుఁడు దేవుఁడారయడె నిర్భరశీకవినింప
దేమన। స్సామ్యమువర్తనన్ నిలువ సర్వముమేలగుఁ బూరు
షాళికిన్॥ 92॥

ఉ॥ మూలధనంబుపోవునని మూతలు రోతలుచేసి
కొంచు నే। వేళను డబ్బుడబ్బనుచు వెట్టివికారపువ్యా
పకంబులో। కేలుచుముగ్గ ముంచునకుఁ దండియుఁగాఁక
చక్కఁదిక్కుటల్। బాళియె మేలుయూధనము పావపు
మూటయె పూరుషాళికిన్॥ 93॥

ఆ॥గీ॥ ఒడలుజూచికొనుచు మిడిచిపడగరాదు। నది
యలోన మంటఁగలిసిపోవు। నిండుమనంబు నొకటి వెంటవ
చ్చునొకండు। దానిఁబురుషుఁడెఱుఁగ నసుసుఖము॥ 94॥

తే॥గీ॥ రూపజీవుల్లిపగ్లలోపుసగుము। దీనిడగ్గచ్చు
కొనుచు నాదిగిమెలంగ। పనులుతీరున కాసిల్లఁ గైనశై
వ। బూసిపోవుముక్రొవ్వాడి పూరుషునకు॥ 95॥

తే॥ తగవురచ్చలడబ్బిల్లఁ దవులుబెట్టి। వ్యసనపడుక

కు ముందెలాభంబునష్ట। మెవ్వఁడేనియొకండె భరించు
చే సు। ఖంబు పురుషుఁడెఁగి బ్రదుకంగ మేలు॥ 96॥

గీ॥ కక్కనోటబడ్డ కూరయన్నంబును। వారకాంత
చేత వైద్యుచేత। న్యాయవాదిచేతనమరిపోయినరొక్క।
మప్పురాదు పురుషు డెరుగనగును॥ 97॥

తే॥ గీ॥ డబ్బుగలిగిన గౌరవ మబ్బునపుడె। జాతినీ
తి లేటికి ఖ్యాతియేల। తెలకపిండిలో గ్లాము కలిపితి
న్న। కల వెగటుచిన్న పురుషలకీగామె కనరు। 98॥

క॥ ఎమ్ములు నమ్మను సు। న్నమ్ముం బొగ్గు లను
మట్టి పసంటుల న్నిం। గొమ్మలుదాఱ్చదలాఁతి। నమ్మి
చ్చున ఘనత నొప్ప నరునకు నగు॥ 99॥

సీ॥ పచు సనిశ్వాసప్రాప్తి వర్ణింపనేల। కాలుతోనిక
కాకరాయి కరువా న్న। పాముకీదనుకిలకప్ప బ్రదికియు
న్న। కూడిదట పురుషునకు లోకులనుకుంప॥ 100॥

క॥ ॥ వటపమాల్లు పనికి వా। డవుకృతి సేయంకు గొం
కునం జేమూటల। గిపటలిపి చేయున్నొ। నవుఁబనికూ
డ దెప్పునైన దనునకు నిలలో॥ 101॥

గీ॥ చదువునందెలేక పదవిలో మునిగిన। మాటనేర్పు
నిటు లేటికబ్బు। దుష్టముష్టులున్న దొరకొన్న నరునకం।
దంబు గింగెర్నా వంబుగనర॥ 102॥

క॥ మేలుం జేయుం బూనిన। జాలము సేయంగ రాను

జాగొనరింపం। జాలునమ్మలపకృతికిఁ గృ। పాళిండాతండె
మెఱుఁగవలె నరుడిలలోన॥ 103॥

గీ॥ వెఱ్ఱిముట్టికత్తెర్లనా తొఱ్ఱిబుఱ్ఱ। లందువంకపా
గాల మూన్యపుమొగాల। కోటుపంట్లాల జాతవుదేటుకే
క। వఱ్ఱిముఱ్ఱిగతిరిగిన వగరెనరుని॥ 104॥

చేతినుంగ్రాలు పోఁచీలు మూతికోత। బలకరుయుమా
లు నెత్తిని మొలను బంగి। రంపు మొలకాడ్రు గావంచ
సొంపునింపు। చున్నదని తిరిగిన నరు నెన్న నెవఁడు॥ 105॥

క॥ వన్నెలు చిన్నెలు నీచుల। కున్నట్టులు ఘనులప
ట్లనుండునె మేడిం। గన్నఁగల నునుపు మాయిడి। కున్నె
యవి తెలిసికొనగ నొప్పునరునకు॥ 106॥

గీ॥ లోతుగుండెవానిలోఁ జేరఁగూడదు। నానుము
చ్చుతోను మానుతోను। మాటలాడరాదు మనసిచ్చి
యెపుడైన। మోసమబ్బు నెఱుఁగఁజోలు నరుడ॥ 107॥

గీ॥ పల్లదీర్ఘమగలవాని పిల్లికన్ను। లున్నవానిలో
ట్టియమెడకన్నఁ బొడవు। మెడగిలాతని గుజ్జను బొడవు
పొన్లె। వానినమ్మరాదెరుంగనాను నరుడు॥ 108॥

గీ॥ మోసకానియండె మోహమెక్కువయుండు। న
త్యశీలునందె చప్పగిల్లు। చిన్నవవ్వు నవ్వుచున్న వాని
గొంతు। కోయువాడెరుగనగుఁ నరుండు॥ 109॥

ఆ॥ గీ॥ కంటగించియొకని గట్టిమ్మ్నాశింఁ। జట్టిప

చ్చుఁదనకుఁ దుట్టతుదకు। నొకనిహానిఁ జేయు నొండెఁద
గదుప్రీతి। వగలు రేఁచుఁ బురుషవరులు గారె। 110।

తే॥ గీ॥ తోటదొడ్డుల నందు గొందములు బట్టి। చేయుఁ
గొన్ని దోహాఁపుఁబనుల్ గాయ వెపుడు। మిత్త్ర నోటికం
దిచ్చెడు నొత్తి పట్టి। గానఁ బురుషుఁడవి యెఱుఁగి వ'ను
మెలు। 111॥

ఉ॥ వచ్చినయర్థి నానగొలువం దగదీయఁదలంగునం
తనే। మిచ్చినపంతసించు మరియింటికిఁ బన్నుకు శ్రీ...
ప్పి నూ। రిచ్చినఁ గూలికిట్టయు గణింపరు పెస్తలు సాటి
వాంధ్రలో। నొచ్చము దేలుఁ బూరుషులకున్నతి నన్నిగి
లుం జనంబులోఁ॥ 112॥

తే॥ గీ॥ గుంపుఁగూడియుండెడి పదుగు గెజ్జెక...।
పదుగుచోవారు నగసంశయుపదరాదు। కినుక ... వం
దుఁ దొరఁగుఘనత తుదక। సభ్యుఁడగును గాఁక దగదు
జనుఁడు విధుఁడు॥ 113॥

ఆ॥ గీ॥ వినికికన్నఁజూపు పెల్లడివరచును। తన్త్రదిష్ట
ము... విధంబుగానఁ। బలుకునప్పు డెదిరివారి మొగము
తేఱి। పారజూచి పలుకవలయు నరుడు॥ 114॥

చ॥ నలువురఁ జేరఁ జేవనినొనర్పఁడు శ్రద్ధవిఁదండు శా
స్త్ర...। తులు తనముఖ్యయోనుడుగుఁ దోచదు మా...
...సప్పికిగ్గునా। పురులని పొద్దువుచ్చుఁ దలఁపుల్ ... వే

రుషఁ జాలదున్న వి। ద్యల ప్రభజూపలేదు బిడియంపుజ
నుం డది కూడదెప్పుడుః॥ 115॥

మ॥ దొరచో నౌకరుచో సతీమణులచోఁ దొ్రటిం్ల
కాడంబర। స్ఫురణన్ మాటఁనాడనేర్చి జగడంబుల్
పెట్టి పీర్యాలకం। దలో నంతని చెల్మిఁగోల్పి యునగ
ల్గెంచాఁ ప్రసంగంబులన్। దిరుగన్నేర్చిన గారవింతు
సకఁడ్యస్సోవినేరండగున్॥ 116॥

క॥ తోచినవిధముల వ్రాసితి। నాచంద్రార్కము
గవృద్ధి నందించెదు వా। వాచంయమనుతు హయముఖు
ము। బ్రాచర్యకృపారసంబు ప్రభవిలుచుండన్॥ 117॥

క॥ దీనిని జదివిన వ్రాసిన। మానినులకుఁ బూరు
షులకు మంచిగుణంబుల్। జ్ఞానప్రవర్తనంబుల్। మూని
తకీర్తులులభించు మాన్యులువారగుదురు॥ 118॥

క॥ పిల్లలకుఁ జేదువడువునఁ। జెల్లున్ మునుమున్న
విన్నఁ జెవులకుఁ జేదై। సల్లలితంబగు సటపై। చెల్లండి
లిసికొని యాత్మనెంచిన కొలఁదిన్॥ 119॥

క॥ ధరణిం జెహరాలక్ష్మి। నరసయశర్మ రచితంబు
జ్ఞానప్రద మై ల్లరకియ్యది తనిన్ని। వరయు వెకృపఁ బల
ల శ్రీహయగ్రీవహరి॥ 120॥

సంపూర్ణము.

ఈ క్రింది గ్రంథములు ముద్రణాది సర్వస్వాతంత్ర్యములను మా॥ అగ్రహారపు సూర్యనారాయణగారికి ఇచ్చివేయడమయినది. వలయువారు వారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవలయును.

1. గంగావివాహము. (పద్యము)

2. భగవద్గీతలు (సోహారాలు.)

3. భజగోవింద కీర్తనలు.

4. మైరావణచరిత్ర (పదము.)

5. లోకజ్ఞానబోధిని.

6. శ్రీరామచంద్రకీర్తనలు.

విశాఖపట్టణము,
12-9-18.
} బెహారా లక్ష్మీనరసయ్యశర్మ.

10325